

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 10.— Lir, za inozemstvo 15.20 Lir

IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed
estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Vojvoda Aosta umrl

Rim, 4. marca. s. Po kratki in hudi bolezni je v torek 3. t. m. umrl v Nairobiju v ujetništvu vojvoda Amedeo d'Aosta.



ril pod Tvojim poveljstvom in ki so s tem postali zaslužni za domovino. Motivacija odlikovanja z zlato kolajno pa se glasi: »Kot vrhovni poveljnik oboroženih sil v italijanski vzhodni Afriki je v 11 mesecih silno težke borbe, ločen od svoje domovine, obdan od močnejšega sovražnika, potrdil že dokazano sposobnost pametnega in junaškega vodnika. Kot silno drzen letalec in neustrašiv navduševalec lastnih čet, jih je vodil povsod, na kopnem, na morju in v zraku, v zmagovite ofenzive, v vztrajne obrambe, zaposluječ močne sovražne sile. Ko je bil oblegan na omejenem predelu pri Amba Alagiju, je vztrajal na čelu pešice junakov preko mej človeških možnosti in v titanskih naporih, ki so zbuiali občudovanje samega sovražnika. Bil je zvest nadaljevalec bojnih tradicij Savojskega rodu in čist simbolistične kreposti in imperialne in fašistične Italije.«

Vojvoda d'Aosta, ki se je udeležil z navdušenjem vseh dogodkov ob nastopu fašizma, je vedno manifestiral svojo priverženost velikemu nacionalnemu pokretu in njegovemu šefu, s katerim so ga vezala čustva prav posebnega prijateljstva. Italijanski narod v sivo-zeleni uniformi in v črni srcah se globoko klanja z ginjnim ponosom spominu tega velikega simbola slave in zmage.

Zadnje ure

Rim, 5. marca. s. Vojvoda Aostski je umrl dne 3. marca ob 3.45, spokojno in udano. Ob njegovi smrti postelji sta bila general Masi in vojaški kaplan poročnik Boratti. Njegova zadnja misel je bila posvečena Nj. Vis. Aostski vojvodinji materi, Nj. Vis. vojvodinji Ani, princu Aimonu in vsem njegovim dragim.

Preden je izdihnil, je vojvoda izrazil svoje zadovoljstvo, da je svoje življenje lahko žrtvoval v službi domovine in je prošil za poslednjo versko tolažbo. Izrazil je tudi željo, da bi obvestili Sv. očeta. V pričakovanju bližnje smrti je visoki princ določil svojo oporoko, narekoval pozdrav Kralju in Imperatorju in napisal dve pismi za mali princeski. Izrazil je tudi željo, da bi odposlali brzojavke v tolažbo vojvodinji materi in vzvišene družine.

Sožalje Kralja in Cesarja

Rim, 5. marca. s. Nj. Vel. Kralj in Imperator se je večeraj skupno z Nj. Vis. princem Pijemontskim odpravil v Neapelj, da bi izrazil svoje sožalje Visočanstvu vojvodinji Aostski Materi in vojvodinji Aostski.

Sožalje Duceja

Rim, 5. marca. Duce je poslal materi Aostskega vojvode naslednjo brzojavko: Vest o smrti Amedeja di Savoja Aosta so sprejeli italijanski narod in oborožene sile s ponovno, globoko bolelostjo. Zvest izročilom svojega doma je vse svoje življenje posvetil domovini. Bojevniki iz prejšnje vojne se spominjajo mladca, ki se je z njimi boril na Krasu. Letalec se vidi, kako se je dvigal pod nebo s pogumom in znanjem. Ko lojalni vojak v Libiji in Etiopiji občuduje v njem trdni značaj vojaka in konstruktivno politiko podkralja. Bitka pri Kerenu, junaška obramba Ambe Alagije, sta mu dali slavo domovine in ga postavili za zgled vsem sedanjim in bodočim generacijam. Prejmite, vojvodinja, skupaj z izrazom močnega sožalja tudi izraze moje udanosti.

Duce je izrazil Nj. Vel. Kralju in Imperatorju svoje sožalje. Hkratu je brzojavil svoje sožalje tudi vojvodi Aostskemu in vojvodi Aimonu Spoletskemu.

Sožalje papeža

Vatikan, 5. marca. s. Papež je sprejel bolesto vest o smrti Vis. Aostskega vojvode, ki mu jo je sporočil Nj. Vel. Kralj in Imperator posebej, s čustvi globokega sožalja in se je takoj posvetil molitvi. Papež je brzojavil Nj. Vel. Kralju in Imperatorju in Aostski vojvodinji materi ter jima je izrazil svoje globoko sožalje. Tudi državni tajnik kardinal Magliione je izrazil svoje sožalje vojvodinji Heleni.

Hud letalski napad na Sueški prekop

Razdejanih je bilo več letališč in uničene važne vojaške naprave

Berlin, 5. marca. s. Kakor poročata nemško vrhovno poveljstvo, so močni oddelki nemških bojnih letal v noči na sredo hudo napadli vojaške naprave na področju ob Sueškem prekopu. Cim je prenehal lunin mrk, so se pričela letala pojavljati nad določenimi objekti ter so zlasti bombardirala letališče v El Kabritu, z bombami velikega kalibra. Angleška protiletalska obramba je bila popolnoma presenečena. Ob polnem luninem svitu so nemški piloti lahko že od daleč prepoznali naprave, ki jih je bilo treba napasti. Zadetki so bili veliki hangarji, zapadno od letališča. Eksplozije so povzročile ogromne požare, ki jih je bilo opaziti že iz velike daljave. Gost oblaki črnega dima so zaskrili letališče. Dve veliki skladišči sta bili ponovno zadeti in sta se vneli. Več skladišč bencina je eksplodiralo.

Dvorno žalovanje

Rim, 5. marca. Nj. Vis. Kralj in Imperator je odredil dvorno žalost za dobo 20 dni zaradi smrti Kraljevskega Visočanstva Vojvode Aostskega.

Dan globoke žalosti

Rim, 5. marca. s. Za vsakega Italijana je bil večeraj dan globoke žalosti. Aostski vojvoda je bil nadvse priljubljen med narodom zaradi svojega visokega človeškega duha. Morda niti sam ni vedel, kako ga je ljudstvo ljubilo. V vsem svojem življenju pa si je po zgledu svojega slavnega očeta prizadeval, da bi koristno služil domovini in da bi se izkazal vrednega velikega imena ki ga je podedoval. Tih odločno in konkretno je delal na vseh področjih. Z junaštvom, poveljniki sposobnostmi in z vsem svojim bitjem si je zagotovil nesmrtno slavo. Ves narod je večeraj izrazil ob smrti princa svojo žalost, pa tudi svojo ljubezen in vdanost do njega in do njegovega doma.

Povsod so bile izvešene zastave na pol droga. Pobožni molki je zavladal v mestih in po vaseh. Spontano so se zapirale trgovine in javni lokali. Ljudstvo se je zbiralo po fašističnih domovih. V Rimu je v prvih popoldanskih urah množica krenila pred dvor. Nešteto ljudi se je vpisalo v posebno knjigo za sožalje. Med njimi so bili zunanji ministri grof Ciano, jeruzalemski veliki mufti, predsednik iraške vlade Rašid el Kailani, doven diplomatskega zbora msgr. Borsonecni Duca, nemški veleposlanik von Mackensen, japonski veleposlanik Horikiri, poslaniki Španije, Turčije, Belgije, Peruija, Portugalske, Madžarske, Slovaške, Finske, Tajske, Danske, Hrvaške, Švedske, in Mandžurije, nemški pooblašeni minister dr. Clodius Tainik Stranke, člani vlade, državni podtajniki senatorji, nacionalni svetniki, člani italijanske akademije, maršal Italije, poveljniki armij in drugi visoki državni dostojanstveniki.

Narodno žalovanje

Rim, 5. marca. s. Duce je odredil, da so bile o smrti Kraljevskega Visočanstva Aostskega vojvode takoj obveščene vse državne oblasti in da so se na vseh javnih poslopih v Kraljevini izvešile zastave na pol droga. Žalno izvešanje zastav bo trajalo tri dni. Osmega dne po smrti Aostskega vojvode bo darovana svečana zadušnica v baziliki Marije Angelske v Rimu.

Rim, 5. marca. s. V znamenju žalosti zaradi smrti Aostskega vojvode so bile večeraj opuščene vse predstave po kinematografih in gledališčih in vse javne zabave.

Odmev po svetu

Madrid, 5. marca. s. Vest o smrti Aostskega vojvode je konsternirala tukajšnje italijansko kolonijo. Fašistični inspektor Sanmarzano je poslal prvemu pobočniku Kralja in Imperatorja izraze sožalja vseh črnih srca v Španiji.

Budimpešta, 5. marca. s. Vest o smrti Aostskega vojvode v ujetništvu je napravila velik vtis v madžarski prestolnici. Listi objavljajo poleg vesti o njegovi smrti dolge članke, v katerih obeležujejo vojaško kariero Savojskega princa in velik delež, ki mu je pripadal v vojni Italije proti angleškemu imperiju.

Madžarski narod pravi »Budapesti Ertesitoz«, je gojil zmeraj tople simpatije za Aostskega vojvode, v katerem so prihajale od izraza najlepše vrline italijanske rase, pa sedaj ganjen sočustvuje z vsem italijanskim narodom, ki ga je zadelo toliko žalost. Aostski vojvoda je napisal nepozabne strani vojaškega poguma s svojo junaško obrambo Alagije. Mesece in mesece je držal angleške čete v šahu. Tak sijajni voditelj in poveljnik bo večno živel ne le v spominu italijanskega naroda, marveč tudi vseh onih, ki poznajo poezijo junaštva in najvišje žrtve v domovini.

Bern, 5. marca. s. Med Italijani v Švici je napravila vest o smrti Aostskega vojvode najgloblji vtis. Tudi Švicarji se ganjenjo klanjajo ob smrti junaka iz Addis Abebe, velikega sina poveljnika 11. armije. Švicarski listi objavljajo na prvi strani obširne življenjepisne junaškega vojvode in njegove hiše. »Gazette de Lausanne« mu posveča poseben članek, v katerem ugotavlja, da je zvesto služil Savojskemu domu, čeprav je bil daleč od Italije. V članku obeležuje njegova dela in njegove vrline.

Italijanske podmornice ob ameriških obalah

Potopile so doslej nad 27.000 ton sovražnega brodovja — Zavrtnjeni sovražni motorizirani oddelki v južni Libiji — Bombardiranje Malte

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 4. marca naslednje 611. vojno poročilo:

Nasprotnikove motorizirane skupine, ki so prodirale na jugu Libije so naši saharški oddelki takoj prisilili, da so se umaknile z izgubami. Letalstvo, ki je odločno nastopilo navzlic slabim vremenskim razmeram, je zasledovalo in razpršilo sovražne skupine.

Uničevalne akcije italijansko-nemških oddelkov, so si sledile na področju Tobruka. Trije »Curtis« so bili sestreljeni v borbah v zraku, četrto letalo pa je sestrelila protiletalska obramba neke saharške postojanke.

nšču La Valletti so nemška letala zadelo neko križarko, s katere se je dvignil dim.

Britanska letala so bombardirala Bengazi. Večje škode ni bilo, trije domačini so bili ranjeni. Zaradi napada na Palermo, ki smo ga navedli v večerajšnjem poročilu, se je številno smrtnih žrtev med civilnim prebivalstvom dvignilo na 6 in številno ranjenec na 98, vendar gre le za lažje ranjence.

Naše podmornice, ki operirajo vzdolž obale Zedinjenih obal severne Amerike, so potopile skupno 27.224 ton sovražnega brodovja.

Malta je bila večkrat napadena; v prista-

Nove lavorike pogumnega letalca

Z operacijskega področja, 5. marca. s. (Poročilo posebnega poročevalca agencije Stefani.) Pravkar se je vrnil s svojo eskadriljo kapetan Marini z izrednega vojnega podviga. Kapetan Marini je že znan po svojih izredno drznih podvigih v Sredozemlju. Skupaj z drugimi skupinami torpednih letal se je udeležil pretekli teden tudi velike letalske in pomorske bitke na Sredozemskem morju. Bil je ponovno omejen v vojni poročilih. Kapetan Marini je s svojim letalom in v družbi drugih torpednih letal napadel angleško križarko tipa »Southampton«, ki se je branila z besnim ognjem. Angleška lovka letala, ki so priletela z obale na pomoč svojim ladjam, so se vrgla na torpedna letala, tako da so morala ta leteti tik nad vodo. Kapetan Marini je sprožil torpede, ki je zadel križarko v bok. Tudi neki drugi torpedi z letala, ki je pripadalo Marinijevi eskadrili, je na enak način dosegel svoj cilj. Dva »Hurricane« sta med tem napadla Marinijevo letalo in ga na mnogih mestih preluknjala. Čeprav se je letalo branilo s svojimi strojnimi z vso silo, je vendar protiletalska granata z enakega angleškega letala zadelo desni motor torpednika, tako da je na novo nastal požar. Kapetan Marini pa je še vedno obvladal letalo in je pristal na morju, čeprav njegovo letalo ni bilo hidroavijon.

V stiku z vodo je ogenj ugasnil. Ker so bile sovražne vojne ladje zelo blizu, se je Marini odločil, da zapusti letalo in dočaka nadaljnje dogodke. V vodo so spravili gumijasti čoln in se je vsa posadka vkrcala vanj. Angleške ladje, s katerih so opazovali vse to, pa kapetanu niso poslate nikake pomoči. Zvečer je bil čoln z italijanskimi letalci prepuščen svoji usodi. Kljub temu obupnemu položaju italijanski letalci niso izgubili poguma. Čoln se je napotil proti afriški obali. Sredi noči so s čolna opazili podmornico. Niso še vedeli, ali je sovražna ali je prijateljska. Kapetan je zgrabil električni svetilko in pričel ojažati z njo znake s pozivom na pomoč. Podmornica pa se je oddaljila. Pozneje se je spet približala in tedaj so s čolna spustili raketo. Tokrat se je ladja približala čolnu na razdaljo 50 m. Izkazalo se je, da je bila to nemška podmornica. Brodolomce so takoj spravili nanjo in jih navdušeno sprejeli. Nemški podmorničarji so letalcem pripovedovali, kako so potopili veliko angleško bojno ladjo. Italijanski letalci so ostali precej časa na podmornici, ki je morala dovršiti svoje operacije, preden se je lahko vrnila na svoje oporišče.

Državni podtajnik pri letalskem ministrstvu je kapetanu Mariniju brzojavno izrazil svoje veselje ob njegovem povratku.

Nemško vojno poročilo

Hude sovjetske izgube pri Sevastopolju in ob Doncu — Nemška letala nad Sueškim prekopom — Angleži bombardirali Pariz

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 4. marca. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na fronti pri Sevastopolju so bile sovjetske čete pri poizkusu, da bi prodrle skozi nemške postojanke, obkrožene in uničene. Poleg velikih krvavih izgub je sovražnik pustil v naših rokah 940 ujetnikov, 16 tankov, kakor tudi mnogo strojne in materialne opreme.

Na doneskem področju je sovražnik ponovil svoje brezkoristne napade. V teku protinapada so gorske čete, tanki in letalske sile v vzornem sodelovanju zdrobile sovražnikov konjeniški zbor. Naši tanki so prodrli med vrste umikajočega se sovražnika in mu prizadeli hude izgube.

Na raznih točkah srednjega in severnega odseka fronte so sovražnikovi napadi ostali brez uspeha. V teku lokalnih akcij je bil sovražnik vržen s svojih postojank. Legija SS »Flanders« je tu v siloviti borbi moža proti možu osvojila 25 sovražnikovih bunkerjev.

Dne 2 in 3. marca je sovražnik na vzhodnem bojišču izgubil 75 tankov. V spopadu med nemškimi minolovci in britanskimi čolni, je bil eden izmed čolnov poškodovan z mnogimi zadetki.

V severni Afriki so nemška bojna letala v noči na 3. marca napadla puščavsko lukko El Kabrit ob Sueškem prekopu, južno od Velikega slanega jezera. Na hangarjih, skladiščih goriva in drugih napravah na letališču so nastali veliki požari in silovite eksplozije. Mnogo sovražnikovih letal je bilo uničenih na tleh. Preteklo noč so bili bombardirani vojaški objekti v Aleksandrijski luki.

V pretekli noči je sovražnik preletel Nemski zaliv in je izgubil en bombnik. Nadaljnji nočni napadi britanskih bombnikov so bili usmerjeni na področje velikega Pariza. Francosko civilno prebivalstvo je utrpelo hude izgube, mrtve in ranjene.

Odbiti napadi na Krimu

Berlin, 5. marca. s. Iz vojaškega vira poročajo, da so nemške oborožene sile pretekle ponedeljek odbile silen napad na Krimu. Pri napadu so sodelovale ogromne sovjetske sile. Napad so sprožili sovjetski od-

delci, ki so obkoljeni v Sevastopolju. Napadi so trajali od jutra do večera. Vsi po vrsti so se izjalovili. Pri nekem nemškem protinapadu je bil dosežen krajevni uspeh in Sovjetom so bile prizadejane velike izgube. Sovjeti so se pripravili na svoje napade tudi na polotoku Kerč z jakim topniškim streljanjem. Pri teh operacijah je bilo oddanih najmanj 10.300 strelcev. Pri napadu so pozneje sodelovali močni mehanizirani oddelki. Sovražnik pa je bil povsod odbit in so mu bile prizadejane ogromne izgube in materialna škoda.

Bombardiranje Pariza

Pariz, 5. marca. s. Angleška letala so v noči na sredo prodira nad področje okrog Pariza. Odvrgla so nad posamezne točke rušilne in zažigalne bombe. Reševalna dela so se takoj pričela. V naglici se odstranjuje ruševine, pokopavajo žrtve in rešujejo ranjence. Pri tem pomagajo tudi nemške okupacijske čete.

Berlin, 5. marca. s. Kar se tiče angleškega letalskega napada na Pariz, v vojaških krogih demantirajo vesti iz tujine, da bi bila pri tem tudi delo poškodovana tudi Notredamska katedrala. Pač pa potrjujejo, da je bila delno razdejana znana tvornica porcelana v Sevrasu.

Nad 600 smrtnih žrtev

Vichy, 4. marca. d. Vest o napadu britanskega letalstva na Pariz v torek ponoči se je razširila v Vichyju v sredo jutraj in je zbudila silno ogorčenje in obsodbo Anglije tako v Vichyju kakor tudi v vseh delih nezasedenega dela Francije. S poučene strani je bilo popoldne objavljeno, da je bilo v teku napada britanskih bombnikov na Pariz v noči na sredo ubitih nad 600 ljudi. Znamenita porcelanska tovarna v Sevrasu je bila popolnoma uničena. Samo v predmestjih Boulogne in Billancourt je bilo ubitih 400 ljudi. Neko zaključno v katerem je bilo prostora za 180 oseb do davi še ni bilo odkopano. Britanske bombe so pogodile tudi plinarjo v Vesinetu.

Potopljena ameriška ladja

Tokio, 5. marca. s. Japonska podmornica je s svojim topom potopila ameriško obalno ladjo »William Wolge«. Med obema ladjama je prišlo do kratke borbe. Na ameriški ladji je nastal požar. Usoda njene posadke še ni znana.

Nove spremembe v angleški vladi

Rim, 5. marca. s. Angleška polslužbena agencija je objavila vest o novi rekonstrukciji angleške vlade. Za generalnega zakladnika je bil imenovan vrhovni državni pravdnik William Jowitt, za vrhovnega pravdnika pa Max Wellfyt. Pilkington je bil imenovan za civilnega lorda admiraltete, Erney Evans za parlamentarnega državnega podtajnika ministrstva za

dominjone, Rimson za pomočnika poštnega ministra, Chapanan za parlamentarnega državnega podtajnika za škotsko, Teat za parlamentarnega državnega podtajnika ministrstva za oskrbo, Arthur Anderson za parlamentarnega državnega podtajnika vojnega ministrstva. Komunikacije podaja tudi nekatere spremembe na področju delokroga posameznih članov vlade.

Bodočnost Ljubljane kot trgovskega mesta

Ljubljana bo postala posrednik med največjim adrijskim pristaniščem in Podunavjem

Ljubljana, 5. marca
Ljubljana ima zelo srečno zemljepisno lego; leži na prehodu med Balkanskim in Apeninskim polotokom, med Alpami in Adrio, med srednjo Evropo in Italijo. Zato zgodovinarji trdijo, da je Ljubljana nastala in se razvila, ker so bili za to dani posebni pogoji. Prometne razmere in potrebe so odločale že v najstarejših časih pri nastanku večjih naselij. Velikega pomena je pa bil seveda tudi strateški položaj kraja. Nešteta mesta so se razvila v okolici utrjenih gradov. Toda gradove so zidali zopet na posebnih položajih, kjer so lahko obvladali veliko okolico in pomembnejša prometna križišča.

Bodočnost Ljubljane?

Marsikdo gleda pesimistično na razvoj Ljubljane, zopet drugi ji pa napovedujejo veliko bodočnost. Glede na posrečeno lego Ljubljane je res čudno, zakaj se mesto ni razvilo še bolj in ne pridobilo pomena, ki bi ga zaslužilo. Lahko bi postalo mogočno gospodarsko središče in zlasti tržišče velikega slova. Toda imenujemo jo uradniško mesto ali mesto upokojencev. Industrija se je v nji slabo razvila, velika trgovina ni iskala v nji sedeža. Nekateri velike industrijske družbe, ki so poslovale na področju bivše dravske banovine, niso imele v Ljubljani svojih central.

Vendar to ne pomeni, da Ljubljana ne more postati mnogo pomembnejše gospodarsko središče. Pričakovati smemo, da bodo v prihodnosti mnogo živahnije gospodarske zveze med posameznimi deželami ter da bodo tokovi velikega, sodobnega prometa zafjeli tudi Ljubljano. Ljubljane se pač ni mogoče izogniti. Tako blizu morja in največjega adrijskega pristanišča je, da morajo segati do sem vplivi pomorske trgovine.

Ljubljana in velesejem

Tega se dandanes gospodarski strokovnjaki dobro zavedajo, kar sprevidimo tudi iz knjige o lanskem ljubljanskem velesejmu. Vedno smo naglašali, da je Ljubljana posebno upravičeno do svojega velesejma. To se je lani ponovno še bolj prepričevalno izkazalo, ko je naše sejmšče postalo v pravem pomenu besede velesejmšče in ko je bil slog prireditve v resnici velesejmski. Italijanski gospodarstveniki in oblasti so pripisovali prireditvi primeren pomen, iz česar tudi sprevidimo, da se dobro zavedajo gospodarske pomembnosti Ljubljane. Le prečitajte tehtne članke v knjigi o ljubljanskem velesejmu, pa boste sprevideli, da sami nismo znali dovolj ceniti Ljubljane ter se nismo zavedali njene velike bodočnosti. Posebno zanimiv je članek E. Marcuzzija »Ljubljana, Jadran in Donava«. Zbudil je veliko pozornost v gospodarskih krogih.

Dva dni potovanja

Prejšnja stoletja je bila trgovina med Ljubljano in Triestom glede na tedanje gospodarske razmere še zelo razvita. To nam pričajo mnogi zgodovinski viri. Ljubljana je pa imela tedaj velik pomen tudi kot posrednik trgovine med morjem in srednjo Evropo. Bila je postajališče vozništev in postiljonov. Zato se je tudi v nji zelo razvilo gostinstvo. Pred sto leti je imela Ljubljana več hotelov kakor zdaj in baje tudi več postelj za goste. Mestno ozemlje je bilo mnogo manjše, zato je pa bilo življenje v mestu najbrž zelo živahno. Iz zgodovinskih virov tudi sprevidimo, da so v Ljubljani obogatili mnogi meščani, med njimi tudi nekateri priseljenci, ki so prišli v Ljubljano s culo v roki. Dokler še ni bilo železnice, je bil svet seveda mnogo večji; tedaj je bilo še mnogo težje premagovati daljave, ne le, ker ni bilo tako dobrih prometnih sredstev, temveč ker so bila potovanja tudi nevarna. Potnike so ogražali roparji, posebno težavno je pa bilo tudi potovanje ob slabem vremenu. Dandanes lahko potujemo ne glede na vreme, le največje uleme motijo železniški promet. Zdaj pa pomislite, kako težko nalogo so imeli vozniki pred sto leti, ko so vozili blago s težko obloženimi vozovi ob slabem vremenu po brezkonni cestah in so se lahko zatekli pred neurjem ali v primeru nesreče le v posamezne kraje! Tedaj je trajalo potovanje od Triesta do Ljubljane dva dni.

Poštni promet med Ljubljano in Triestom

Poštni potniški promet med Ljubljano in Triestom je bil uveden v začetku prejšnjega stoletja, in sicer na pobudo Fr. Cimagorija leta 1809. V promet je prišla posebna vrsta kočij, ki so bile za tiste čase zelo udobne. Imenovali so jih bastarde. Cimagorij, ki je vzdrževal promet s temi kočijami, je bil podjeten mož. Ljudje so radi

potovali v njegovih vozovih, čeprav je bila voznina dražja. Kako draga so bila v tistih časih potovanja, sprevidimo iz tega, da je voznina za potovanje iz Triesta na Dunaj znašala nad 27 gold. Ta vsota je bila za tiste čase že malo premoženje.

Zelo stare trgovinske zveze

Kakor rečeno, je imela Ljubljana že zdavnaj trgovinske zveze s Triestom. Ohranjeni zgodovinski viri nam pričajo, da je Ljubljana trgovala s Triestom že v 14. stoletju. Že tedaj je imel Trieste vpliv na zaledje, kar je razumljivo, saj je bil za alpske dežele najbližje pomorsko mesto. Ljubljana je pa bila posrednik med Triestom in severnimi deželami. Prebivalstvo Triesta je uživalo posebne privilegije, kar je zelo koristilo razvoju mesta. Tako je n. pr. celjski grof podelil Triestu privilegij, da je bil uvoz živil prost carine. Mestu je pa zelo koristila navedba, da morajo vse blago prevažati skozenj. Tudi cesar Maksimilijan je podelil Triestu privilegije ter si prizadeval, da bi se avstrijska trgovina usmerila skozi to mesto. Živila in živino za Istro so morali pošiljati skozi Trieste. Cesar Ferdinand je ukazal, naj Ljubljana spoštuje privilegije Triesta, zato tudi niso smela biti vina, ki so prispela od tam, bolj obdavčena kakor druga.

Trieste prosto pristanišče

Trieste je zadel še posebno prosperit, ko ga je cesar Karel VI. proglasil za prosto pristanišče. Tudi Marija Terezija je pospeševala razvoj tega pomembnega obmorskega mesta. Razumljivo je, da je imelo tudi zaledje velike koristi od napredka Triesta. V območju tega zaledja je pa živila tudi Ljubljana. Dovolj je že, če povemo, da je bila v letih 1792—1809 v Ljubljani glavna zaloga izvoznega blaga, predvsem jekla in železa. Promet se je vedno bolj razvijal. Ko je začela nastopati doba železnice, ceste niso mogle več same ustrežati dovolj zadovoljivo živahnemu prometu med Triestom in njegovim zaledjem. Zato je pa tudi Dunaj dobil tako hitro železniško zvezo s Triestom. Sredi prejšnjega stoletja je pomen tega pristaniškega mesta še narasel, ko so bile odprte nove pomorske poti s Sueskim prekopom in ko

so postale trgovinske vezi z Levanto še močnejše.

Železnica nam je približala morje

Ko je bil Trieste zvezan po železnici z zaledjem, se je začela nova doba gospodarskega razvoja tudi pri nas. Železnica nam je približala morje, kar je v začetku vplivalo vprav prevratno. Doba postiljonov in voznikov je zašla nenadno. Ljubljana je v velik imeni živela od tranzitnega prometa. Ko so pa vozniki morali začeti prepuščati svojo nalogo železnici, se je bilo treba prilagoditi novim razmeram, kar ni šlo brez težav. Pomisliti je treba, da je tedaj začel propadati pri nas tudi rečni promet, ki je bil zelo razvit. Tudi naloga tega prometa je prevzela železnica. Po železnici so lahko poslej vozili blago skozi Ljubljano naravnost, tako da mesto ni imelo več toliko koristi od tranzitnega prometa. Med tem ko je pri potovanju trajalo dva dni, je bila vožnja skrajšana na 6 ur. Če se je pa v začetku zdelo, da je Ljubljana z železnico celo več izgubila kakor pridobila, vendar ni mogla izgubiti svoje veljave kot izredno pomembno križišče, ki lahko postane emporij, zlasti še, ker so bile gospodarske vezi s Triestom še vedno močne. Tudi pozneje, ko je bila med Ljubljano in Triestom državna meja, se je izkazalo, da smo del zaledja Triesta ter da gospodarsko težimo k morju.

Sedanja vloga Ljubljane

E. Marcuzzi naglašja, kako velik pomen ima Ljubljana zdaj, ko so ji dani pogoji, da postane na italijanski vzhodni meji posrednik med glavnim adrijskim pristaniščem in Podunavjem. Njena lega ter prometne zveze jo upravičujejo, da prevzame to pomembno nalogo. Pomen Triesta kot pristanišča z večjim zaledjem je narasel in v novi dobi bo promet med njim in podunavskimi deželami zelo živahen. Od tega pa bo imela velike koristi tudi Ljubljana in vsa njena pokrajina. Pisec naglašja, da Ljubljana lahko dobi svoj delež pri bodočem razvoju Triesta z velikimi inozemskimi skladišči kot središče trgovine na vzhodni meji Italije. To jo upravičujejo tudi pogoji, ki so dani za razvoj gospodarskega življenja v ljubljanski pokrajini.

Kako določimo vrednost sadnih dreves

Kakor vse drugo, ima tudi sadno drevo svojo ceno, ki jo izračunamo po posebnem rentabilitetnem računu

Ljubljana, 5. marca.

Neredko se zgodi, da smo prisiljeni določiti denarno vrednost sadnovjaka ali tudi posameznega drevesa. Bodisi v zvezi s prodajo ali pa z raznimi odškodninskimi zahtevki. Večina sadjarjev pa je pri tem v hudi zadregi, ker ne ve, kako bi ceno določila, kaj naj bi bila njena podlaga. Očitno je, da je cena samo za les, ki je večinoma primeren le za kurjavo, in morda za trenutno letino veliko prenizka, saj je bilo za vzgojo dreveja vloženega mnogo dela in tudi denarja, ki bosta prinesla obresti šele v teku let. Vsak sadjar računa pri saditvi sadnega drevesa na rodnost drevesa in njegove donose skozi daljše število let, ker šele tako se mu sadjarjenje sploh izplača. Torej predstavlja vsako sadno drevo vrednost vseh možnih letin. Račun na le ni tako enostaven, ker je treba upoštevati še druge važne okoliščine. Podrobno se s tem peča 2. številka »Kmetovalca«, iz katere povzemamo naslednje glavne podatke.

Kakšno starost doseže sadno drevo

Tudi sadno drevo se razvija kakor vsa druga živa bitja. Preden drevo doraste in je godno za roditev sadov potrebuje več let. Nato pa njegova rodnost naraste in šele tedaj ima sadjar od njega prve koristi. S sadjarstvom je mnogo dela, kjer se pravilna skrb in v skladu z vsemi oskrbovalnimi posloji. Sadjar mora leto za letom ne računati izrednih nezdod vlagati v sadjarstvo lepe denarje. Vse to pa opravlja, ker računa, da mu bo drevo ves njegov trud in kapital povrnilo z obrestmi v dolgi dobi svojega življenja.

Sadno drevo doseže visoko starost. Strokovnjaki navajajo, da raste dobro oskrbovana jablana 60 do 80 let, enako tudi hruska gospodarskih sort. Krajšega življenja je žlahtna hruska, ki raste 30 do 60 let, še krajšega slive in češnje, ki rastejo 25 do 30 let. Trpežnejša je češnja, ki doseže starost 40 do 60 let, očiak med vsemi navedenimi pa oreh, ki mu pripisujejo 70 do 90 let.

Mnogo sadnega drevesja propade že v prvi polovici rastne dobe

Ko vemo sedaj, s koliko letinami lahko približno računamo, bi morda mislili, da je račun enostaven. Vendar ni tako. Tudi sadno drevo ima mnogo sovražnikov, ki mu strežejo po življenju in proučevanja so dognala, da je število drevesja, ki propade že v prvi polovici rastne dobe, zelo veliko. Je to kritična doba, ko je mlado, doraščajoče in že delno rodeče drevo posebno občutljivo. Kasneje ko enkrat prekoraci približno polovico let, ki so mu namenjena, je že veliko bolj odporno. V drugi rastni dobi do starostnega propada je sadno drevo znatno bolj trpežno in odporno. Sadjar lahko z malimi izjemami računa, da ga bo ohranil do konca njegovih naravnih moči. To dejstvo, da propade v prvi polovici rastne dobe mnogo sadnega drevesja, je važno tudi za ocenjevanje vrednosti. Če naj bo račun realen in pravičen na obe strani, ga moramo upoštevati. Ne gre namreč, da bi prodajalec ali izterjevalec odškodnine za škodo, povzročeno z uničenjem drevesja pri raznih graditvah železnice cest napeljavah električnih vodov, napravah vodnih jarkov terial tudi tisto, kar bi mu nikdar ne pripadlo, če bi mu mlado drevo kasneje propadlo. Saj je to tuziko, ki ga mora prevzeti vsak sadjar že v začetku in ta tuziko mora biti upoštevan tudi pri ugotovitvi vrednosti.

Postopek pri izračunavanju cene

Sadjarški strokovnjaki in cenilci so to vprašanje dolgo proučevali, da so končno določili metode za določitev rodne dobe sadnega drevesja. Nazadnje so za rentabilitetni račun določili naslednje osnovne pogoje:

Če imamo opraviti s ceno za drevo, ki še ni doseglo polovice svoje običajno dosegljive starostne dobe, predpostavljamo v računu, da bi zadevno drevo rastle še enkrat tako dolgo, kakor je dotlej. Če pa je

prislunila, eno je je ta pesem tako žudovito očarala, iluzije so se razbohile pod njenim vplivom in silna težja, ki teži vse na rste, se je nežno razblinila v nič. Bila je pesem, ki napolni večere z nežnostjo.

In prvič, odkar je imela Matilda to gramofonsko ploščo, ni prav nič vplivala na njo. Bila je ista melodija, gotovo. Toda kako tuja, so ji bila danes ta čustva, — drugi so peli za druge. Kaj je imelo vse to skupnega z njo, zlasti pa z Albertom? V pesmi se je govorilo o ladji, ki vozi z vihrajočimi jadrji zaljubljenca skupaj. V Matildini ljubezni ladja ni igrala nobene vloge. V tem primeru je bil spravi zaljubljenca skupaj tramvaj.

Matilda je presenečeno ugotovila, da je svojo najljubšo pesem povsem trezno razkosala. Pri tem je delala besedilo veliko krivico in tudi melodijo, ki je bila prikupljiva. Toda Matilda tistega večera svoji najdražji pesmi ni mogla odpustiti, da bi bila v nobeni zvezi z Albertom. Matilda je bila pač zelo mlada in zelo krivica.

Z naglo kretnjo je ustavila gramofon. Bila se je namreč ustrašila misli, ki ji je bila nenadoma šinila v glavo, misli: — Albert bi moral biti tu in ona bi mu morala zaigrati to pesem, potem bi pa dobila zvezo z njim.

Matilda se je sama čudila, kako brezumno je bila njena ljubezen.

Položila je gramofonsko ploščo nazaj v predalček, kjer so ležale druge. In počasi se spoznala, da postane vse drugačno, če je človek zaljubljen.

že prekorajilo polovico rastne dobe, pa postavimo rentabilitetni račun na razliko med dejansko starostjo in verjetno dosegljivo. Na primer jablana je stara 40 let in je že prekorajila polovico rastne dobe, ki znaša v povprečju 70 let. Za rentabilitetni račun predpostavljamo, da bi nam rodila še 30 let. Odškodnina odnosno ceno drevesa bo torej enaka vrednosti sadov, ki bi jih rodila v 30 letih. Če pa je jablana stara šele 15 let, predpostavljamo, da bo rastle še enkrat toliko let in je torej 15letni pridelek osnova za vrednostni račun. Pri mladih drevesih, ki še ne rade, je postopek isti le s to razliko, da predpostavljamo kot količino pridelka donos odraslega in polno rodečega drevesa.

Sadno drevje ne rodi vsako leto

Pri ugotavljanju cene pa je treba upoštevati še druga splošno znana dejstva, ki so važna za vrednost sadnega drevesja. Le malokateri sadjar se more pohvaliti na primer, da bi mu drevje rodilo vsako leto. Če je že tako srečen, da ni izpostavljen raznim vremenskim neprilikam, bo dosegel pridelek vsako leto le pri prav posebno obilnem gnojenju in oskrbovanju drevesja. Toda to ni običajno.

Splošno se računa, da rode jablane, hruske, češnje, slive vsako drugo leto, orchi in kostanji vsako tretje ali četrto leto. Vsakoletni pridelek je dosegljiv odino le pri češnjah, marelicah in breškah, če je lega in oskrba zadovoljiva.

Količino pridelka bomo torej določili tako, da bomo število let pri jablanah, hruskah itd. delili z dve, pri orchih s tri ali štiri.

Končno je treba odračunati še obresti

Zadnji posoj za pravilno izračunavanje cene ali odškodnine je da upoštevamo obrestovanje. Danes izplačano vsoto na primer 1000 lir kot ceno za donose skozi morda nadaljnjih 5 ali 10 let lahko znova investiramo ali naložimo v hranilnico in prinesla nam bo v 5 ali 10 letih že lepe obresti. Torej presežek ki bi ga ne prejeti, če bi vnovčevali vsako leto sadni pridelek. Račun bo torej pravičen, če odšteteemo te obresti. Ki jih določimo s posebnim obrestnim množilnikom različnim po številu rodnih let in rodnem razdobju sadnega drevesja. »Kmetovalca« prinaša zadevno podrobno tabelo obrestnih množilnikov za 25 let, diferencialnih po različni vrednosti drevesja.

Nekaj primerov

Določiti moramo vrednost štirih žlahtnih jablan, ki so stare 22 let. V dveh letih dajo jablane po 80 kg sadja, ki je računano po 2 litri za kilogram, vredno 160 lir. Po gornjih izjavljanih predvsem ugotovimo, da jablane še niso dosegle polovice svoje rastne dobe. Torej bomo vzeli za podlago izračunavanja cene še enkratno starost to je 22 let. V tem času bi jablane rodile 11 let po 80 kg ali dalo vrednost 11krat po 160 lir. V tabeli množilnikov, s katerimi odbijemo obresti, ugotovimo, da moramo pomnožiti 160 s 7.668. Tako dobimo, da je posamezna jablana vredna 1226.08 lire, skupno pa 4904 lire 32 cent.

Drugi primer: Gre za tri jablane gospodarskih sort, stare 40 let in z dveletnim donosom 100 kg, ki je vreden po 1 litru za kilogram 100 lir. Jablane pa bi v smislu zgornjih navedb rodile še 30 let. V 15 rodnih letih bi vsako drevo dalo 1500 lir. Če to pomnožimo z ustrežajočim obrestnim množilnikom, ki znaša 9.169, dobimo kot ceno za eno jablano 916.90 lire ali skupno za vse tri 2750.70 lire.

Podobno je tudi pri vseh drugih primerih in račun ni težak, če se držimo navodil in poznamo obrestni množilnik. Ta način določanja odškodnine se uporablja tudi tedaj, kadar ne gre za celo drevo. Zaradi električne napeljave je treba na primer odstraniti del krošnje. Pridelek bo zaradi tega manjši za petino. Odškodnino izračunamo tako, kakor smo izračunali zgoraj ceno in končni rezultat delimo še s 5.

Če gre za odškodnino drevesa, kjer je dragocen tudi les, kakor na primer pri orehu, moramo upoštevati seveda tudi vrednost lesa. To napravimo tako, da določimo vsakoletni prirastek, določimo njegovo trenutno ceno in množimo z obrestnim množilnikom.

Končno je treba pripomniti da pri določevanju cene ni vseeno, v kakšnem stanju so drevesa. Gornji računi bodo upravičeni le če gre za zdravo in negovano drevje. Če gre za zanemarljivo, bolno, v rasti zaostalo drevje, je verjetnost, da bi doseglo predvideno starost, daleč manjša in tako tudi cena ali odškodnina ne more biti tolikšna.

Naše gledališče

DRAMA

Četrtek, 5. marca ob 17.30: Rokovnjači.

Red. Četrtek, 6. marca ob 15: Lepa pustolovščina. Izven. Cene od 10 lir navzdol.

Sobota, 7. marca ob 17.30: Človek, ki je videl smrt. Red B.

Dramatizacija Kersnikovega in Jurčičevega romana »ROKOVNJAČI«, ki jo je napisal Franc Govekar, pokaze usodo rokovnjaškega poglavarja Nandeta in njegove tople, ki je živela leta 1810 v kamniški okolici. Dejanje obsega osem slik. Prva se godi v Kamniku, druga pri čevljarju Bojcu, tretja na Paleževini, četrta pri sodniku Gavriču, peta v kmeti pri Urši, šesta v Črnem grabnu, sedma v kolovški pisarni, osma na Paleževini. Igro je režiral prof. Šest. Muzikalne točke je komponiral Viktor Parma. Predstava bo drevi ob 17.30 uri za red. Četrtek.

V petek ob 15. uri bodo ponovili po zelo znanih cenah od 10 lir navzdol zabavno francosko komedijo »LEPA PUSTOLOVŠČINA«. Pisatelj: Callavet, Flers in Rey so pokazali v tej igri beg mlade neveste z mladostnim prijateljem tik pred porok in pustolovščino, ki jo doživita po zaslugi delotvorne babice.

V nedeljo ob 14. uri bo mladinska predstava P. Golieve bajke »PRINCESKA IN PASTIRČEK« po zelo znanih cenah od 10 lir navzdol. Ta nadvse vesela zgodba o dogodivščinah dveh otrok v gozdu, daje otrokom zvrhano mero zabave in smeja.

OPERA

Četrtek, 5. marca ob 17: Don Pasquale. Premiera. Red Premierski.

Petek, 6. marca ob 17: Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron. Red B.

Abonenti reda Premierskega bodo imeli drevi ob 17. predstavo Donizettijeve komične opere »Don Pasquale«. Prevod opere, ki obsega tri dejanja, je napravil Niko strita. Feli bodo: Don Pasquale - Bettio, dr. Malatesto - Janko, Ernesta - Sladoljev, Norino - Mlejnikova, notarja - Jelencar. Mlejnikova je debutirala v lanske sezoni uspešno v partiji Micaela v Bizetovi operi »Carmen«. Občinstvo je spoznalo v

njej mlado, mnogo obetajočo moč, ki razpolaga z naravnim, lepim, pevskim materialom in dobro tehniko ter ima dane tudi vse druge pogoje. V partiji Norine, ki ne zahteva samo pevskih zmožnosti in uglednosti, temveč je tudi v podajanju z igralške strani zahtevana partija, bo imela Mlejnikova priložnost, da uveljavi svoje zmožnosti. Ta nastop mlade pevke bo za našo opero zanimiv dogodek. Opero je režiral R. Prmožič, dirigiral jo bo A. Neffat inscenator: inž. E. Franz.

Abonente abonma Sreda obvešča gledališka uprava, da bo njihova predstava jutri (v petek). Vprizorjena bo opereta »Sv. Anton«.

Beležnica

KOLENDAR

Danes: Četrtek, 5. marca: Janez od Križa, Evzebij.

DANASNJE PRIREDITVE

Kinematografi bodo danes zaprti.

DEZURNE LEKARNE

Danes: Mr. Leustek, Resljeva c. 1, Bahrenovec, Kongresni trg 12, Nada Komotar, Vič — Tržaška cesta.

Zatamnitev od 8. ure zvečer do 7. ure zjutraj

Visoki komisar za ljubljansko pokrajino glede na svoji naredbi z dne 6. junija 1941-XIX št. 42 in z dne 6. februarja 1942-XX št. 18 in smatrajoč za potrebno, da se določi nov čas za zatamnitev, odreja:

Člen 1. Do nove odredbe se morajo upoštevati predpisi o zatamnitvi od 20. do 7. ure.

Člen 2. Drugi predpisi, ki jih obsega naredba z dne 6. junija 1941-XIX št. 42, ostanejo nespremenjeni.

Člen 3. Ta naredba stopi v veljavo 7. marca 1942-XX.

Visoki komisar za ljubljansko pokrajino: EMILIO GRAZIOLI

Sportni pregled

Francoski nacionalni športni brevir

Po vzgledu nemškega športnega znaka je tudi vodja francoskega športa, znani teniški mojster Jean Borotra, uvedel nacionalni športni brevir. Ukrep hoče pospešiti telesno vzgojo francoske mladine in zahteva od vsakega, ki hoče prestopiti preizkušnjo predvsem določene storitve v lahki atletiki. Vsak mladilec in mladenka se mora razven tega naučiti plavati. Ena najtežjih vaj športnega brevirja pa je plezanje po vrvi.

Zanimivo je, da je bil že prvo leto dosežen ogromen uspeh, ko je prestalo končno uskušnjo okoli 500.000 mladih ljudi. Letos so bili pogoji poostreni, vendar se nadejajo, da to mladine ne bo odvrgnilo od preizkušnje, ker je posest spridevala telesne zrelosti pogoji za sodelovanje na katerikoli športni prireditvi sploh.

Začetek italijanskega smučarskega prvenstva

V Cortini d'Ampezzo so se včeraj začela splošna državna smučarska prvenstva. V zadnjem trenutku je bil spored tekmoval, da se ne bi od tekmovalcev zahtevalo prevelikih naporov, delno spremljen in se bo prvenstvo razvijalo takole:

Včeraj so tekmovali v teku na 18 km. Danes dopoldne je začetek tekmovalja v smuku, ki se zaključijo popoldne z drugim smukom. Jutri ob 8. pride na vrsto smučarski maraton: tek na 50 km, ob 14. bodo začeli s skoki za kombinacijo. V soboto ob 9. se bo začelo stafetno tekmovalje na 4-krat 10 km; popoldne ob 14. bo tekmovalje v slalomu. Prvenstvena tekmovalja bodo v nedeljo zaključili skoki za prvenstvo poedincev v skokih. Sledila bo še uradna razglasitev rezultatov in zaključna prireditve.

Na startu je tudi letos vsa italijanska smučarska elita.

Cortina d'Ampezzo, 5. marca. Včeraj so se začela v Cortini d'Ampezzo državna smučarska prvenstva. Na sporedu je bilo tekmovalje v teku na 18 km. Proga je imela 400 m višinske razlike. Tekmovalje se je zaključilo z veliko zmago alpinistične vojske šole iz Aoste. Snežne razmere so bile precej težke, vreme pa pomladansko. Prvak v smučarskem teku na 18 km je postal Severino Compagnoni, član alpinistične vojske šole iz Aoste, ki je progopresmul v času 1:02:39.4. Drugi je bil Rinaldo Vitaliani, član vojske alpinistične šole iz Aoste v času 1:02:45.4. Na tretje mesto se je uvrstil Aristide Compagnoni, član obmejne Milice v času 1:03:03.8.

V nekaj vrstah

V nedeljo bi morali biti na Dunaju dve prvenstveni tekmi, ki sta bili pa odpovedani. Mesto teh so odigrali samo dve tekmi za Tschamerjevo pokalno prvenstvo. Vorwärts Ob. Maras je premagal FC 33 7:1 in Helfort FACA 3:2.

V nedeljo, 8. marca bo odigrano četrto pomladansko kolo nogometnega prvenstva Vzhodne marke: Admira nastopi v Gradcu proti Sturmju, na Dunaju pa se srečajo Rapid in Vienna, FAC in Austria, Wacker in FC Wien in Wiener SC in Post SG.

Hamburški lahoatletki so zmagali v nedeljo v dvoboju proti Kielskim 71:49 točk. Tekmovalje je bilo v zaprtih prostorih.

V Garmisch Partenkirchenu je znani hokejski klub SC Riessersee premagal izbrano južnonemško hokejsko moštvo 6:3 (2:0, 1:2, 3:1).

Krožna tekma po Italiji bo odpadla tudi letos. Da bi pa vseno določili njegova zmagovalca, bodo ocenili uspehe dirkačev na vseh klasičnih dirkah s posebnim sistemom točk. Dirkač z največjim številom točk bo konec leta proglašen za prvega krožne dirke po Italiji.

Telovadno tekmovalje med najboljšimi zastopniki štirih držav, in sicer Italije, Madžarske, Finske in Nemčije, je sedaj že perfektno. Tekmovalje bo 15. marca v Berlinski nemški dvorani.

Na fronti proti Rusiji je padel finski svetovni prvak v smučarskih skokih Paavo Vierter. Vierter se je prvič uveljavil lani v Cortini d'Ampezzo, kjer se je uvrstil na prvo mesto.

V nedeljo 8. marca bo v Marcellu mednarodna nogometna tekma med francosko in švicarsko reprezentanco. Švicarji so vzeli zadevo z najresnejše strani in so povabili svoje izbrane na poseben več dni trajajoči trening.

Med švedsko in italijansko sablaško zvezo sta bila dogovorjena dva dvoboja: 26. marca bodo italijanski sabljači nastopili v Stockholmu, 6. junija pa pridejo švedi v Italijo.

Zdravstvena vzgoja in izobrazba prebivalstva

Naloge socialno medicinskega oddelka HZ — Kaj vse je naredil ta oddelek lani

Ljubljana, 5. marca. Zdravstveni napredek prebivalstva je neločljivo zvezan z zdravstveno vzgojo prebivalstva. Zdravstvenik in zdravnik lahko delata med ljudstvom uspešno le, če ljudstvo vsaj nekoliko razume njuno delo ter stremi k temu, da pri tem vsaj pasivno podpira. Ljudstvo mora biti poučeno vsaj o osnovnih zahtevah zdravstva, da ne nasprotuje delu zdravnikov in zdravstvenih ustanov, da pozna nevarnosti socialnih bolezni in se zna varovati pred njimi, da ima vsaj osnovne pojme o vzroji: dojenčkov ita. Kraji, ki so v splošnem kulturno zaostali, niso bili tako redki še nedavno tudi pri nas. Pri nas so pa imeli zdravstveni delavci vselej še posebno težko nalogo zlasti v boju proti socialnim boleznim in alkoholizmu. Uspešno vzgojno zdravstveno delo je mogoče le, če je prepuščeno močni, široko razporejeni zdravstveni organizaciji, zato je pa bilo tudi omogočeno šele z izpopolnitvijo zdravstvene službe v naših krajih po Higienem zavodu.

Ustanovitev socialno medicinskega oddelka

Ze ob ustanovitvi Higienega zavoda je začel delovati tudi socialno medicinski oddelek, namreč poznejši odsek tega oddelka. Oddelek ima več odsekov, takoj v začetku je začel delovati odsek za propagando in didaktiko. Delokrog tega oddelka je bil zelo obširen: preiskovanje, proučevanje in poučevanje higiene in socialno zdravstvenih razmer med ljudstvom ter obdelovanje zbranih gradiv; prirejanje stalnih in potujočih razstav; izdajanje publikacij; prirejanje tečajev in predavanj; poučevanje v posebnih šolah in tečajih. Ta odsek ali oddelek je bil l. 1930 preimenoval v socialno medicinski oddelek s tremi oddelki: higieno propagandno, vitalno statistično in antropološko. Zda je oddelkovski imenitve: odsek za statistiko, za propagando in didaktiko, za sportno medicino, za antropologijo in sportni zdravnik. V področje oddelka spada še vse organizatorno zdravstveno delo, ustanavljanje in organiziranje zdravstvenih ustanov na deželi, raziskovanje zdravstvenih razmer, proučevanje važnih zdravstvenih vprašanj itd. Oddelek je, odkar deluje, zbral že izredno mnogo pomembnega gradiva o splošnih socialno zdravstvenih razmerah našega prebivalstva in bilo je že precej podrobno znanstveno obdelano. Na podlagi ugotovitev o naših socialno zdravstvenih razmerah so lahko določali smernice za splošno zdravstveno delovanje naših zdravstvenih ustanov.

Pregled lanskega dela

Razen naštetih odsekov je lani do avgusta deloval še pod okriljem socialno medicinskega oddelka »odsek za proučevanje naroda«, ki je bil priključen potem higienemu oddelku. Socialno medicinski oddelek je imel prostore v starem poslopju Higienega zavoda in delno v novem ob Aškercovi ulici, kjer je tudi oddelek za zdravstveno zaščito učencev (prejšnja šolska poliklinika). Kakor vsem oddelkom, primanjkujejo tudi temni prostori. Čez leto sta se preselila v novo poslopje propagandni in statistični oddelki. Dovolj dela so imeli že, da so uredili, pregledali in popravili propagandno in statistično gradivo v novih prostorih. — Lani je oddelk priredil večji socialno medicinski akciji na terenu in sicer od 1. X. do 15. X. v črnomljskem okraju. Razumljivo je, da je bilo lani delo na terenu nekoliko ovirano. Ko se je delokrog oddelka skrčil, so pa posvetili tem večjo pozornost dopolnitvi in izboljšanju propagandnega gradiva in nadzorstvu nad podrejenimi zdravstvenimi ustanovami. Vse te ustanove so strokovno pregledali. Oddelek je izdelal enotne pregledne tiskovine za obveščevalno službo. — Za jesenski vešalec so zbrali in obdelali gradivo o prehrani ljudstva. — Oddelek je organiziral ustanovitve zdravstvenega doma v Ribnici. V novomeškem zdravstvenem domu so ustanovili bakteriološko epidemiološki oddelek. — V šolah so uvedli splošno higienске pregledne po določenem obrazcu. Pregledali so več internatov in zaščitna sestra oddelka je obiskala domače učence, ki so prosili za dopolnilno prehrano. Oktobra je oddelek prevzel nadzorstvo nad zavodovo centralno lekarno. — Uvrstili, obdelali in združili v razpravo so statistično gradivo, zbrano ob priliki zdravstvenih akcij jeseni v črnomljskem okraju. Gradivo se nanaša na izseljevanje prebivalstva in gibanje števila prebivalcev. — Izdelali so mnogo grafikonov in statističnih tabel. — Ponovno urejujejo in dopolnjujejo mobilne razstave, ki so bile lani poškodovane. — Šef oddelka je imel lani 135 predavanj v šoli za zaščitne sestre in 18 v šoli za negovalce.

Velika akcija

Večja akcija je bila v Beli Krajini jeseni kot potujoči zdravstveni dom. Bila je prirejena v Dragatušu, Vinici in Starem trgu. Uredili so ambulanco za dojenčke, otroke in revne prebivalce. Imeli so tudi malo potujočo razstavo. Ob tej priliki je bilo opravljenih 681 zdravniških ordinacij. Zdravniki in zaščitna sestra sta izmenoma predavala in obiskovala ljudi po hišah ter jim dajala nasvete o negi dojenčkov, otrok in bolnikov. Skupno je bilo 613 obiskov. Pri predavanjih so prikazovali zdravstvene filme in skioptične slike. Predavanja je obiskalo 1153 ljudi. Med ljudi so razdelili 1950 letakov, 35 lepakov, 248 zdravstveno poučnih knjig in brošur ter 240 izvodov »Zdravja«. Razen tega so razdelili šolam 8 kaset z materialom za prvo pomoč, med revne matere pa 18 kg sladkorja, 12 ržne kave, 20 kg mila, plenice, zobne kistače, otroški puder itd.

Življenjska statistika Ljubljanske pokrajine

Ob tej priliki, ko omenjamo delo oddelka za statistiko socialno zdravstvenega oddelka, naj navedemo mimogrede nekaj pomembnejših podatkov o življenjski statistiki našega prebivalstva. Odsek je ugotovil, da je znašala nataliteta v Sloveniji 21,5 v Ljubljanski pokrajini pa lani 20,5. Slovenija je štela l. 1940 1.227.052 prebivalcev, Ljubljanska pokrajina pa 357.653.

Če je nataliteta v Ljubljanski pokrajini manjša kakor v bivši banovini, je pa tudi manjša umrljivost, znaša 13,2 med tem ko je znašala v banovini 14,4. Vitalni indeks v dravski banovini je znašal 152,89, v Ljubljanski pokrajini pa 158,39. Mrtvorojencev je bilo v banovini 622, v Ljubljanski pokrajini pa 142. Nezakonskih otrok se je rodilo v banovini 2616, v pokrajini pa 430. Porok je bilo v banovini 9032, v pokrajini 2425. Dojenčkov je umiralo v prvem mesecu starosti v banovini na 1000 rojenih 54,25, v pokrajini 48,53; v prvem letu starosti jih je umiralo v banovini 122,44, v pokrajini 103,59. Te številke kažejo, da je življenjska bilanca prebivalstva Ljubljanske pokrajine v primeru z življenjsko statistiko banovine zadovoljiva.

Obsežno delo oddelka

Odsek za statistiko opravlja obsežno znanstveno delo, ki je velikega praktičnega pomena. Odsek redno kontrolira mesečno in letna poročila oddelkov Higienega zavoda in njegovih podrejenih ustanov. Lani je sprejel 410 poročil. Zbrala in kontrolira trimesečna in letna poročila o delu okrajnih sanitarnih referentov, mesečna poročila o gibanju spolnih bolezni in sestavlja statistične izkaze. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni prehrani itd. Delo tega oddelka je za preseglo naših socialno zdravstvenih razmer neobhodno potrebno in pravilno ga lahko ocenijo s gibanjem spolnih bolezni in sestavljenimi statističnimi izkazi. Tako so bili lani sestavljeni naslednji statistični izkazi: za Slovenijo po podatkih matičnih zapisnikov, za Ljubljansko pokrajino po podatkih zdravstvenih statističnih razmerah posameznih okrajev in avtonomnih mest v absolutnih številih; isti izkaz preračunan na 100.000 prebivalcev in življenjsko statistiko Slovenije. Razen tega je odsek izdelal diagrame za prikaz zdravstveno statističnih podatkov: o splošni umrljivosti v letih 1931 do 1940 na področju sedanje Ljubljanske pokrajine; o nataliteti za isto razdobje in o umrljivosti; za tuberkulozo na 10.000 prebivalcev prav tako za dobo od l. 1931 do 1940 na ozemlju pokrajine; o kapi, srčni napaki in boleznih ožilja na 100.000 prebivalcev; o naravnem prirastku prebivalstva, izkazem iz natalitete in mortalitete v zanjih desetih letih na ozemlju pokrajine; o umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu in prvem letu starosti; dva zemljevida higienjskih ustanov in področij združenih zdravstvenih občin v pokrajini; štiri tabele o kolektivni

Stalno morajo biti v evidenci ljudje,

ki so bili cepljeni proti nalezljivim boleznim — Epidemiološka in bakteriološka kartoteka — Desinfekcijska služba

Ljubljana, 5. marca
V prejšnjem poročilu smo v glavnem le nasteli naloge bakteriološke epidemiološke oddelka Higienkega zavoda in navedli nekaj števil o delu oddelka lani. Ze iz navedenih podatkov je bilo do neke mere razvidno, kako pomembna vloga v zdravstveni službi je poverjena temu oddelku, ki bi jo skoraj lahko imenovali zdravstveno ustanovo zase. Povedati je pa treba še nekaj o notranjem delu oddelka in o desinfekcijski službi, ki tudi spada v oddelkovno področje.

Pomembno didaktično delo

Bakteriološki epidemiološki oddelki nudijo zdravnikom tudi dovolj prilike, da izpolnijo svoje znanje, zlasti da se vežbajo v diagnostičnem delu, čitanju analiz, načrtu pošiljanja infektivnega materiala itd. Zdravniki pa imajo seveda tudi večkrat priliko, da sodelujejo pri zatiranju nalezljivih bolezni na terenu. To je posebno pomembno, kajti zdravniki morajo biti dobro pripravljeni za primer večjih, posebnih nevarnih epidemij. V letošnjem poročilu mestnega fizikata je navedeno, da mnogi ljubljanski zdravniki, v svoji praksi niso imeli prilike spoznati nekaterih nalezljivih bolezni. Na bakteriološki epidemiološki oddelku imajo priliko vežbati se tudi gojenke šole za zaščitne sestre. Tako je ta oddelki tudi v nekem pogledu pomembna šola; njegovo didaktično delo za službo vso pozornost. Po opravljenem delu visokem številu analiz in cepljenj, je lahko sprevidimo, da se nudi osebu dovolj prilike za poglobitev znanja s praktičnim

Velik pomen bakteriološke kartoteke

Oddelki deluje v zelo tesnih prostorih v poslojpu HZ na Zaloški cesti. Vprašanje primernih prostorov Higienkega zavoda je aktualno že od same ustanovitve te zdravstvene ustanove. Med tem se sicer pridobili mnogo prostorov, a v primerj z razvojem zavoda ter posameznih oddelkov mnogo premalo. To velja tudi za bakteriološki epidemiološki oddelki. Če si ogledate te prostore, se čudite, kako je mogoče opraviti toliko dela v njih, zlasti laboratorijskega. Ze samo pisarniško delo je zelo obsežno. Pisarna vodi kartoteko tudi za kemijski oddelki. Vodi jo tri kartoteke: epidemiološko, bakteriološko in kartoteko prijav in odjav o nalezljivih boleznih. V bakteriološki kartoteki so vpisane vse tiste osebe, ki so bile za nje ali zaradi njih opravljene kakršnekolikoli analize. Evidenca je zelo točna. Iz kartotek lahko takoj zvedo, kdaj je bila opravljena kakšna preiskava, katere vrste je bila analiza in njen rezultat. Vpisano je tudi, kdo je poslal material v analizo. V kartoteki hranijo kartotekne liste prejšnjih let, ker je treba pogosto ugotoviti, kakšen je bil rezultat starih preiskav, in sicer bodisi na zahtevo sodišča, zdravnikov itd. Ta kartoteka je bila sestavljena prva v bivši državi in, odkar deluje bakteriološki epidemiološki oddelki, se je izkazalo, da nešteto krat, kako zelo je potrebna in pomembna.

Vsi cepljeni vpisani

V nekem pogledu se zdaj epidemiološka kartoteka še važnejša. V nji so vpisane vse osebe, ki so bile imunizirane proti nalezljivim boleznim na področju delovanja oddelka. Razen tega nam kartoteka nudi tudi dober pregled v katerih krajih in kdaj so bila že cepljenja proti davici, škrlatinki, tifusu in griži. Cepilne osebe so vpisane po abecednem redu. Iz kartotek zvedo, ali so bili posamezniki imunizirani proti nalezljivim boleznim popolno ali nepopolno. Glavni namen kartotek je, da je omogočena kontrola pri prijavah nalezljivih bolezni, namreč ali je bil bolnik imuniziran proti tej bolezni in kakšen uspeh je imela imunizacija. — Vodi jo pa tudi kartoteka prijav in odjav vseh nalezljivih bolezni, ki spadajo pod obvezno prijavo po predpisih o zatiranju nalezljivih bolezni.

Desinfekcijska služba v naših krajih

Desinfekcijska služba je posebno važen sestavni del zdravstvene službe. Tudi starejši zakonski predpisi, izpred prve svetovne vojne so predpisovali desinfekcijo. V začetku pa za desinfekcijske posle niso imeli izkušenega osebja. Desinfekcijska sredstva so nakupovale občine, ki so morale tudi same skrbeti za desinfekcijo. Ko ni bilo drugega desinfektoria, je moral to delo prevzeti — občinski sluga. Razumljivo je, da te vrste »desinfektorij« niso imeli nobene strokovne usposobljenosti in ne tudi primerne prakse. Predpisi o desinfekcijski službi niso določali strokovne izobrazbe, temveč so jo samo priporočali. V

bivši Jugoslaviji je bil l. 1922 izdan začasni pravilnik o kolonah za desinsekcijo. S pravilnikom je bila desinsekcijška služba urejena za vso državo enotno in pripisovalj so ji tudi večji pomen. Predpisane so bile pri okrožnih in okrajnih sanitetskih upravah kolone za desinsekcijo. Kolona je bila sestavljena iz šolanega desinsektorja in potrebnega števila aparatov in pripomočkov za desinsekcijo. Desinfektor je moral absolvirati desinsektorsko šolo. Predpisano je bilo, da so morale desinsektorske kolone opravljati tudi higieniko inspekcijo: morale so poizvedovati, kje je bilo potrebno epidemiološko delo. Tako so bili desinsektorji pomočniki uradnih zdravnikov, predvsem zdravnikov epidemiologov. Ker je pa torej pravilnik predpisoval, da morajo meti desinsektorske kolone šolane desinsektorje, je bilo treba vsem ustanoviti šole. V Ljubljani je bila ustanovljena šola za desinsektorje l. 1923. V začetku je bila šola v Deckerjevem paviljonu. Učna snov je bila obsežna. L. 1926 je bil končan tretji letnik šole in ustanovili so lahko kolone v številnih krajih.

Zavod za desinsekcijo in desinsekcijo

Pri Higienem zavodu je bil l. 1924 ustanovljen zavod za desinsekcijo in desinsekcijo. Bil je pod upravo HZ do l. 1929, ko je prešel v upravo splošne bolnice. Zavod je opravljal desinsekcije po bolnicah, šolah in dobrotelnih zavodih. Tudi desinsekcija se je v naših krajih razvila po ustanovitvi desinsektorskih kolon. Higienški zavod je začel opravljati desinsekcijo l. 1925 s čisto-vodikovimi plini, ki edini zanesljivo delujejo, prejšnja leta so pa uporabljali za desinsekcijo manj vredna sredstva in učinek ni bil pogosto zanesljiv. — Ob tej priliki naj omenimo, da v Ljubljani deluje tudi desinsekcijška zavod mestnega poglavarstva, in sicer pod okriljem mestnega fizikata. Lani so mestni desinsektorji delali 407 ur (v 201 dnevu). Prostornina desinsektiranih prostorov je znašala 33.708 kub m. Pri desinsekcijah so pa bili mestni desinsektorji zaposleni 655 ur (v 143 dneh) in desinsektirana prostornina je znašala 30.736 kub m.

Razkuževalna dela na področju Higienkega zavoda

Na področju bakteriološke epidemiološke oddelka Higienkega zavoda je bilo lani opravljenih 567 desinsekcij. Skupno je bilo razkuženo 45.574 kub m prostorov. Delali so skupno 463 dni. Razkuževanje je bilo: v črnomeljskem okraju 20, v kočevskem 82, logaškem 32, v ljubljanskem okraju 110, novomeškem 72 in v Ljubljani 251. Prostore so razkuževali zaradi naslednjih nalezljivih bolezni: radi erisipela v 38 primerih, zaradi tifa in paratifa v 73, dizenterije v 16, škrlatinke 83, difterije 272, meningitisa 46, tuberkuloze v 24 itd. Desinsekcij je pa bilo skupno 141, in sicer vse zasebne, med tem ko je bilo desinsekcij samo 28 zasebnih. Desinsekcije so bile profilaktične. Desinsektirano je bilo skupno 29.370 kub m. Vse desinsekcije so bile v Ljubljani. Delali so skupno 131 dni. Uporabljali so ciankalij, žvepleno kislino, formalin, denaturirani spirit, amonijak in formalin tablete. Kakor rečeno spada v delokrog desinsektorjev tudi higienška inspekcija. Tako je bilo lani še opravljenega precej kontrolnega dela, ogledov in podobno, skupaj v 483 dneh. To delo je opravljal 7 zdravstvenih pomočnikov. Omeniti je treba, da pri vsem tem delu niso vštete desinsekcije in desinsekcije v bolnicah.

Bakteriološki epidemiološki oddelki je poverjeno tudi strokovno vodstvo nad okrajnimi in občinskimi desinsektorji in zdravstvenimi pomočniki. Oddelki jim daje vsa potrebna navodila, razen tega pa tudi skrbijo za njihovo opremo in sredstva, ki jih prejemajo od Visokega Komisarijata. Delo desinsektorjev neposredno nadzira, ureja njihovo poslovanje in sprejema njihova poročila.

Nekatera dela na oddelku, začeta prej, n. pr. proučevanje meningitisa in tifa v naših krajih, imunizacija proti davici itd., so začasno zastala, a je upanje, da jih bodo lahko kmalu zopet nadaljevali. Upoštevati je pa treba, da oddelku primanjkuje strokovnega osebja in da njegovo delo ovira tudi stiska v neprimernih prostorih.

Razvoj nemškega letalstva

To, kar so storili Nemci že v začetku prejšnje vojne, je poučno za vse narode

Spartaco Trevisan objavlja v četrtekovi »Gazzetti dello Sport« zanimive in poučne številke in zgodovinske podatke o razvoju nemškega letalstva. Pisec pravi: Francija je imela že v začetku l. 1912 izvršno organizacijo letalstva, med tem ko ni bilo v Nemčiji še nič podobnega. Tedaj pa je nemška državna zrakoplovna lga zagnala velik hrup, opozarjajoč na primer v državi onstran Rena. Razglasila je nabiranje prostovoljnih prispevkov za organizacijo in napredek nemškega letalstva. Dosegla je velik uspeh: med tem ko so v Franciji zbrali 4.906.320 frankov, so v Nemčiji našli skupno 7.234.506 mark. Denar je bil namenjen predvsem za »izsolanje« v najkrajšem možnem času največjega možnega števila pilotov, uporabljajoč za vojsko in za »pospeševanje« razvoja nemške letalske industrije.

Nemška državna zrakoplovna lga se je obvezala izplačati 10.000 mark vsaki tovarni letali, ki bo izsolala po enega vojaškega pilota. Vsaka tovarna letala, ki bi izsolala tri pilote na svojih letalih, bi imela pravico vzgajati nadaljnjih pet vojaških pilotov. Ne zadostuje učenje seznaniti z letalom, potrebno je tudi vzdržati jih v stalni vežbi. V ta namen so bile razpisane opogumnevalne nagrade za letalce. Kdor je letel eno uro brez pristanka, je prejel 1000 mark. Dodali so mu jih še 500, če je bil let izvršen izven letališča in z enim sopotnikom. Za daljši let brez pristanka (več kot 6 ur) je bila obljubljena mesečna plača 2000 mark, za najdaljši polet tudi z vmesnimi pristanki, je pilot prejemal mesečno 3000 mark, če pa je bila daljava, ki jo je preletel v 24 urah, večja kot 660 km, se je plača zvišala na 4000 mark.

Uspehi niso izostali. 10. decembra 1913 so ugotovili naslednje stanje: 307 pilotov je letelo po eno uro, 157 po dve uri, 86 po tri, 50 po 4, 28 po 5, 14 po 6, 4 po 7, 2 po 8 in 1 po 9. V dveh naslednjih mesecih, ko meteorološke prilike niso bile ugodne, se je število tistih, ki so leteli po eno uro dvignilo že na 369, kar je značilo 20% pristatka število tistih pa, ki so leteli po 8 do 9 ur pa se je pomnožilo za 300%. Kako so bili izrabljeni milijoni mark, ki

jih je zbrala državna zrakoplovna lga? Evo podrobnih podatkov za razdobje od 16. decembra 1912 do 15. decembra 1913. Izsolanje letalcev je stalo 586.272 mark nagrade za polet 479.513, zavarovanja letalcev 80.429, podpore družinam padlih letalcev 24.504, natečaj 213.000, izboljšanja letališč 125.013, priloge znanstvenim inštitutom 50.000, splošni izdatki 24.574, skupno torej 1.715.341 mark.

Se zgornješt je proračun za l. 1914. Za dolge polet je bilo namenjenih 300.000 mark, za kolonialno letalstvo 100.000, za častne nagrade vojaškim pilotom 55.000, za opogumiljanje iznajditeljev 40.000, za natečaj letalskih motorjev 225.000, za hidroavljatice postaje 100.000, za natečaj hidroavljatov 125.000, za napravo letališča na Baltiku 250.000, za letalsko šolo v Johannisthalu 60.000, za vezbanje in šolanje letalcev 776.000, za njih zavarovanje 669.570, za velike polet 1.170.000, skupno torej 3.875.570 mark. Razen tega je bilo namenjenih še 300.000 mark za hitro »nemokovanje«, ki bi se moralo izvesti konec l. 1914 in začetek l. 1915. Zaradi izbruha vojne je odpadlo.

Vse to pa še ni zadostovalo za zadostno napredovanje nemškega zračnega orožja. Zato so sklenili ustanoviti zbor letalcev protovoljcev. Ti so se obvezali v mirnem času sodelovati na najmanj 10-dnevni vežbah in na tečajih za vojaško izobrazbo. Vojaška oblastva so sodelovala pri oblikovanju in izvrševanju letalskih rezerv z naslednjimi vsotami: 3000 mark na leto za vsako letalo odboru zbora letalcev protovoljcev; 40 mark dnevno za stan in vzdrževanje pilotov med obvezno dobo šolanja in vežbanja. Poseben donos je določila država za prevoz na zborna mesta in za eventualni prevoz aparata. Vojaška oblast se je razen tega obvezala preskrbeti pilotom za čas vežbe letala, če jih niso imeli. Obvezala se je tudi izplačevati pokojnine v primeru nezgode.

V maju 1914 na primer se je izvedla važna letalska manifestacija, tekmovalen princa Henrika, v kateri so smeli sodelovati vojaški in zasebni piloti v spremstvu enega potnika in na letalih, zgrajenih v

Nemčiji. Tekmovalci so morali najprej preleteti polkumski let na 800 km v dveh etapah, nato zopet 1000 km v dveh etapah in so končno morali opraviti vajo strateškega spoznavanja in vajo taktičnega spoznavanja. Tekmovalci finalisti so sodelovali na letalih znamke LVG, Albatros, Aviatik, Gotha-Taube, AEG in Rumpler, vsi z motorji moči 100 CV.

Kar so storili Nemci že v začetku prejšnje svetovne vojne je bilo veliko presenečenje, poučno za vse druge narode. Se zanimiveje bo zvedeti izvedbo organizacije sedanje nemške zračne sile, tem bolj, ker so jo morali Nemci zaradi mirovnih določb dolgo časa skrbno »kamufilirati«.

Soda nekoč in danes

Tragična usoda kemika Leblanca, kateremu se moramo zahvaliti za sodo

Vsaka pridna gospodinja uporablja dan na dan sodo, drobni beli prašek, ki ji pomaga pri vsakršnem čiščenju. Ne bo odveč, če ji danes zaupamo nekaj zanimivosti, ki so v zvezi s to uporabno kemično spojino, združujočo v sebi natrij in ogljikovo kislino.

Ze v davnih časih, ko so vladali faraoni in ves čas klasične dobe je bila iskana in cenjena tvarina. Takrat so jo pridobivali na bregu natronskih jezer v okoliščini stare Memfida, v prometu pa je prišla pod trgovskim imenom trona iz katerega je nastala ime natron, ki rabi za natrijev lug. Največ sodo uporabljali za razna mazila in tudi že za pranje. V srednjem veku se je začelo izdelovanje mila, kar je v zvezi z narastom uporabe sode, kajti namesto natrijevega luga so za cepitev masloč uporabljali sodo. Do preteklega stoletja so sodo še pridobivali iz posebnih vrst morskih halug odnosa.

Francoska revolucija v 18. stoletju je povzročila angleško pomorsko blokado, tako da je bila Francija odrezana od vseh prekomorskih dobav in tako tudi ni mogla več dobiti potrebnih alg za izdelovanje sode. Zaradi tega so Francozi razpisali posebno premijo za tistega, ki bi izdelal postopek, kako dobiti sodo iz kuhinjske soli spolne natrija in klorida, ki jo je bilo v izobilju. Tak postopek je leta 1794 izdelal kemik Leblanc in po njegovi zasnovi so sodo zares tudi izdelovali. Ko pa se je vojna končala, so se

Madžarska v boju proti tuberkulozi

Protituberkulozna zveza na Madžarskem je pokrenila široko zasnovano akcijo, da opozori prebivalstvo na nevarnost tuberkuloze in na potrebo večje previdnosti. Vsako leto zahteva tuberkuloza na Madžarskem okrog 17.000 žrtev. Ze pred leti je bilo storjenih več ukrepov za pobjano tuberkuloze, vendar pa smatra protituberkulozna zveza za svojo glavno nalogo opozoriti in poučiti prebivalstvo, naj strogo izpolnjuje vse predpise glede zatiranja tuberkuloze. Na Madžarskem boj proti tuberkulozi ni več medicinski temveč socialni problem.

povrnili zopet k staremu načinu pridobivanja, namreč iz morskih alg, in Leblanc je delil usodo mnogih genialnih iznajditeljev: obubošan in zapuščen si je leta 1806 v pariški Ubožni bolnišnici končal življenje. Vendar je po njegovi smrti njegov postopek prevzela angleška veleindustrija, ki je dosegla prav v 19. stoletju ogromen razmah in prvo mesto na svetu.

Sploh je za razvoj kemične industrije tehnično pridobivanje sode ogromne važnosti: potrebne so zanj namreč ogromne množice žveplene kisline, za kar je bilo treba ustanoviti zadevno industrijo. Cenena žveplena kislina je omogočila razvoj organske industrije barvil, dobavo številnih umetnih gnojil in sploh razvoj vseh tistih panog, ki to kislino v večji meri potrebujejo. Kot stranski produkt pri pridobivanju sode dobimo solno kislino, ki je spet poklicala v življenje nešteto drugih industrij, da omenim le dobavo klorovete apna, iz odpadnega kalcijevega sulfita lahko celo pridobivamo žveplo. Sedaj uporabljajo poleg Leblancovega postopka še drug, tako imenovani Solvayev postopek.

Vidimo torej, kakšno zgodovino ima za seboj sodo, ki daje tolikim ljudem še danes vsakdanji kruh in ki je človeštvu nenopredno prisnela toliko industrijskih razmah. Tega se pač človek ne bi zavedal, če v zvezi v roko in na videz tako brezpomembni prah — sodo.

Razdejanje v Singapuru

Zmagovalec Singapura japonski general Yamašita je v nedeljo novinarjem izjavil, da je bilo v Singapuru ujetih 88.000 angleških in kolonialnih vojakov. Če računamo še kitajske in malajske dobrovoljce, znaša število ujetnikov 95.000. Predstojnik indijske občine v Singapuru je opisal po radiu strašno trpljenje civilnega prebivalstva pred zasedbo mesta. V Singapuru je bilo ubitih 20.000 civilstov, ranjenih pa 30.000. Guverner Singapura sir Shenton Thomas je hotel že več dni pred kapitulacijo ustaviti sovražnosti, da bi prihranil civilnemu prebivalstvu nove žrtve, tola vrhovni poveljnik general Wavell se je temu uprl.

Japonci so bombardirali samo vojaške cilje, toda Angleži so utrdili vsak vrh in vsak trg. Zato je bilo porušenih toliko stanovanijskih hiš in zato je padlo med civilnim prebivalstvom toliko žrtev. Ko je postal položaj Singapura kritičen so hoteli evakuirati z mesta indijsko prebivalstvo. In poslana je bila brzjavica indijskemu podkralju. Najprej so pa odpeljali z mesta angleške žene in otroke, šele potem je prišlo na vrsto indijsko prebivalstvo. Voda je indijske občine v Singapuru je ob koncu svojega predavanja izjavil, da ravno Japonci z Indijci v Singapuru zelo lepo.

Izložitev židovskih inženjerjev v Rumuniji

Rumunsko prometno ministrstvo objavlja, da je Inženjerska zbornica črtala iz seznama vse židovske inženjerje in podjetnike, ki niso vojaki ali sinovi vojakov. S tem jim je prepovedano izvrševanje poklica tudi vsem inženjerjem tuim državljanom. Prizadetih je okrog 1500 inženjerjev.

Bolgarija pridobiva novo zemljo

Bolgarski poljedelski minister Kučev je v razgovoru z novinarji izjavil, da bo pridobilo kmetijsko ministrstvo vso zemljo v južni Dobrudži, ki je bila doslej last rumunskih državljanov. Na temelju v Craiovi sklenjene pogodbe se je lahko ta rumunska zemlja do začetka marca 1942 prosto prodajala. S pridobitvijo te zemlje bo zelo ustrezno bolgarskim kmetom. Mnogi kmetje, ki niso imeli lastne zemlje,

jo bodo zdaj dobili. Pomanjkanje zemlje v Bolgariji je bilo deloma omiljeno že z razlastitvijo židovske zemljiške posesti. Kmetijski minister je izjavil, da se pomnoži število kmečkega prebivalstva Bolgarije vsako leto povprečno za 80.000. Zato odpade na vsakega kmečkega prebivalca samo 1,6 ha zemlje.

Velik požar v Carigradu

V carigradskem okraju Beyazid je nastal v nedeljo ponoči velik požar. Poslopje, ki je bila še nedavno v njem filozofska fakulteta carigradske univerze, je pogorelo do tal. Gre za zelo lepo, starinsko, lepo poslopje s krasnimi sobami in poslikanimi stenami, ki ga je dala zgraditi egiptska princesa Zeynep in ga zapustila v oporoki državi. Po požaru povzročena škoda se ceni na poldrug milijon turških funtov. Zgoraj je vsa knjižnica filofske fakultete, obsegajoča več tisoč zvezkov in mnogo dragocenih rokopisov.

Novi turški državni proračun

Turški finančni minister Fuat Agrali je priobčil v listu »Ulus« podrobnosti o novem državnem proračunu. Po ministrskem svetu odobreni osnutek proračuna za finančno leto 1942/43 izkazuje 284 milijonov turških funtov in je za 74 milijonov večji od lanskega. Zvišanje proračuna je v prvi vrsti posledica nedavnega zvišanja uradnih plač ter vedno večjih izdatkov za obrambo države. Zvišanje uradnih plač je obremenilo državni proračun za novih 45 milijonov funtov. Finančni minister pa pravi, da bo mogoče novi državni proračun nazval zvišanje v sklad s finančno in gospodarsko zmogljivostjo države. Potrebni bodo pač novi viri dohodkov. Izredni proračun vojnega ministrstva znaša 120 milijonov funtov in je za 37 milijonov večji od proračuna za finančno leto 1941/42.

V Atenah zopet vozi tramvaj

Tudi v Atenah je v letošnji zimi primanjkovalo premoga in zato je bilo treba omejiti porabo električnega toka. Omejitev je zadel tudi tramvajski promet. Več tednov tramvaj v Atenah sploh niso vozili. Zdaj je promet električne cestne železnice deloma zopet obnoven. Atenska elektrarna je namreč zopet začela obratovati, tako da lahko dobavljajo tok tudi cestni železnici. Tramvaj pa vozijo samo ponedelji. V Atenah se polagoma obnavlja običajno življenje. Tramvajski promet je bil zankrat obnoven samo na glavnih progah.

B. Perowne:

2

Dr. Torridon igra za vse

Roman

Nekaj teatarskega je res bilo v teh treh dekletih. In tudi mladenka v sinji obleki je morala spadatai k njim, kajti z možem v listrastem površniku očitno ni potovala. Ta se je zdaj vzpenjal po stopnicah, vendar precejšen kosček za njo. Postave ni bil zelo visoke, a mogočna, čeprav nekoliko upognjena ramena so ga delala podobnega velikanu. Za njim je stopal vitki Egiptčan, menda njegov sluga ali tajnik, s prenosljivim pisalnim strojčkom in zvikom odej.

Roy Torridon se je jel z rokami v žepih izprehajati po palubi. Svetloplavi lasje so se mu iskrili na solncu in progasta obravnica mu je povihrala v morskii sapi. In lahkomišelnii Roy je sklenil, da ni bilo na ladji nobene, ki ne bi bila poročena ali se mora po vsaki ceni seznaniti s tem dekletom. Tri leta je že sanjaril o takšni ženski. Vrh tega zaročena, in niti ene, ki bi jo bilo moči vsaj od daleč primerjati s to.

Med svojim preiščevanjem je mahoma začul iz kadilnice vesele ženske glasove, živahno trkanje s kozarci in nalezljivi baritonski smeh polkovnika Alistaira Kida...

Roy je krenil proti zadnjemu koncu ladje in sam pri sebi zadržal kletvico. Nič več pokerja posihmal, nič več močnih pijack. Toliko pameti je vsaj imel, da se je umaknil, preden je izgubil tudi denar za poravnava računa pri baru in za napitnine. Drugače pa... saj ni, da bi mislil na to!

Hrupna razigranost polkovnika Kida ga je preganjala po vsej palubi. Bivši ladijski zdravnik, brez belica v žepu!

II. poglavje

Nekdo je padel v morje

Nekaj minut po odhodu »Ranpora« iz Porta Saida je zvonec poklical k zajtrku, a mladi doktor Torridon v obednici ni imogel najti dekleta svojih sanj.

Za kratek hip jo je opazil popoldne, toda kaj, ko ni bila sama. Bila je s plečatim gospodom v širokokrajnem klobuku. Naslanjala sta se na ograjo desne promenade in se živahno razgovarjala. »Da bi bil njen oče?« se je mahoma vprašal Roy.

Ko je prišel zvečer v obednico, je takoj začutil, da je ozračje na ladji nekam nenavadno. Opazil je na primer, da je bila običajna dobra volja poveljnika, kakor tudi drugih častnikov, ki so predsedovali raznim mizam v obednem salonu, čudno poudarjena. Roy je vedel, da mora to nekaj pomeniti.

»Nocoj prihajate zgodaj, doktor Torridon,« je rekla njegova sosedna na levi, ko je minuto po Royu zavzela svoje mesto, »če človek pomisli, da ste član kadilniške zarote!«

»Novo razdobje začenjam,« je pojasnjeval Roy. »Kadilnica mi zdaj nič več ne pomeni.«

Neki Shoebury, lastnik gumovih nasadov, petdesetleten gospod, ki je bil zaradi svoje mlade žene ljubosumen na Roya — kakor vobče na vsakega moškega, če je imel manj kot osemdeset let — se je ozrl po salonu in oznanil:

»Cherchez la femme!«

Za šalo je rekel tako, a prav tedaj so stopila v salon štiri dekleta in en moški. Shoebury je dvignil obrvi. Z jezikom je napel eno lice in kradoma pogledal Roya.

»Štiri krasotice,« se je zahajljaj. »Več ni treba vedeti. Vprašanje je že dobilo odgovor.«

Roy se je ljubeznivo nasmešnil. Tri leta zdravniškega življenja na ladji so ga bila naučila skrivati svoje nagibe, in njegov nagib v tem trenutku je bil, da bi pod mizo stopil Shoeburyjo na nogo in mu jo zmečkal. Tečna veselost tega človeka je presedala Roya že ves čas, odkar je bil parnik odpul iz Singapura.

»Kdo so?« je vprašala gospa Shoeburyjeva. »V Portu Saidu so prišle na ladjo, dragica,« je odvrnil mož. »Kdo so, pa menda nihče ne ve.«

V tem se je motil. Roy Torridon je vedel. Malce pred čajem je bil imel kratek pomenek z ladijskim komisarjem, ki ga je že tri leta poznal.

»Lahko bi si bila mislila,« je studljivo rekla gospa Shoeburyjeva, »da jim bo kadilniški bar najboljše zavetje.«